

Луценко Ю. В.

<https://orcid.org/0000-0002-8731-2941>

Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського

ВІД КРАЇНИ-ТРАНЗИТЕРА ДО ЕКСПОРТЕРА: ЗМІНА РОЛІ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНОМУ НАРКОТРАФІКУ ПІД ЧАС ВІЙНИ

У статті проведено комплексний аналіз стану та проблем протидії організованій злочинності у сфері контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів. Наголошено, що контрабанда наркотиків є однією з найнебезпечніших загроз для громадської безпеки та здоров'я нації, оскільки вона сприяє поширенню наркоманії, злочинності й насильства. За оцінками міжнародних експертів, через Україну проходить понад 10% загальноєвропейського наркотичного трафіку, що в грошовому еквіваленті перевищує \$4-5 млрд на рік. Основну частку трафіку становлять кокаїн, афганський героїн і синтетичні наркотики з Індії та Китаю.

У представленій роботі наркобізнес визначається як системна сукупність дій спеціально створених стійких, законспірованих груп, що діють на постійній основі з метою отримання надприбутків. Особливу увагу приділено транснаціональним злочинним групам, які проникають у національну економіку та політику.

Центральне місце в роботі займає аналіз трансформацій, спричинених повномасштабним вторгненням РФ в Україну. Агресія порушила традиційні логістичні шляхи та призвела до виникнення нових форм незаконного обміну. Встановлено, що Україна фактично втратила статус «країни-транзитера» і перетворюється на країну «експорту кінцевого споживання». Через зниження платоспроможності населення та відтік заможної клієнтури за кордон спостерігається перевиробництво дешевих синтетичних наркотиків всередині країни, які тепер масово постачаються на зовнішні ринки. Одночасно, втрата хімічних потужностей на окупованих територіях України змусила злочинні групи налагодити канали ввезення прекурсорів з країн, де вони перебувають у вільному обігу.

У роботі також звернута увага на системні недоліки у протидії злочинності: відсутність єдиної системи оперативно-розшукової інформації, інформаційний розрив між правоохоронними відомствами, а також корупцію та залучення окремих представників контролюючих органів до злочинних схем. У висновках обґрунтовано необхідність кардинального вдосконалення Кримінального кодексу України та розробки нових методичних рекомендацій для правоохоронних органів.

Ключові слова: наркотики, наркозлочинність, контрабанда наркотичних засобів, запобігання злочинності, протидія злочинності, організована злочинність, злочинна організація, організовані злочинні групи, транснаціональна злочинність, покарання, кримінальні правопорушення, кримінальний бізнес, розслідування, міжнародне співробітництво, правоохоронні органи, взаємодія, громадська/державна безпека, оперативно-розшукова діяльність.

Постановка проблеми. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів є одним із найнебезпечніших явищ сьогодення, що негативно впливає на розвиток будь-якої держави, в тому числі й України, оскільки спричиняє шкоду громадській безпеці, створює загрозу життю та здоров'ю людей. За

оцінками міжнародних експертів, через Україну проходить понад 10% загальноєвропейського наркотичного трафіку, що в грошовому еквіваленті перевищує \$ 4–5 млрд. на рік. Значну частку становлять кокаїн, синтетичні наркотики з Індії та Китаю, афганський героїн [20].

Досліджуючи даний вид кримінального правопорушення, необхідно звернути увагу, що контр-

абанда наркотичних засобів має серйозні наслідки для суспільства, вона є порушенням міжнародного права і може мати серйозні наслідки для тих, хто займається такими суспільно небезпечними діяннями. Вона сприяє поширенню наркоманії, злочинності, насильства, має негативний вплив на економічну складову держави. Вона призводить до втрати прибутку для легальних галузей, таких як фармацевтика, збитків для держави у вигляді витрат на боротьбу зі злочинністю, лікування наркоманів і соціальну реабілітацію. Разом з цим, існують різні заходи, які можуть бути прийняті для боротьби з контрабандою наркотичних засобів. Це включає посилення контролю на кордонах, співпрацю між правоохоронними органами іноземних держав, розробку ефективних стратегій протидії наркоманії, а також популяризацію інформації про шкідливість наркотиків. Основна мета боротьби з контрабандою наркотичних засобів полягає в зменшенні поширення наркотиків, захисті громадського здоров'я і безпеки, а також в забезпеченні стабільного розвитку суспільства. Важливо пам'ятати, що це завдання, яке потребує спільних зусиль усіх суспільних груп і держав. Тому важливо підтримувати співпрацю між країнами і правоохоронними органами для ефективної боротьби з контрабандою наркотиків. Необхідно також популяризувати свідомість про шкідливість наркотиків і надавати допомогу тим, хто страждає від наркоманії. Безпека і благополуччя суспільства залежать від нашої здатності боротися з контрабандою наркотичних засобів. Важливо приділяти увагу цій проблемі і приймати необхідні заходи для її вирішення [2, с. 336].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом питання, які стосуються протидії контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, а також інших суміжних з ними кримінальних правопорушень присвячені роботи В. В. Арешонкова [1], К. Г. Горелкіної [5], М. М. Денисенка [6], Н. К. Макаренко [14; 19], О. Б. Полторацького [15; 25], А. В. Тарасюка [16; 32; 33; 34; 35; 39; 41] та інших науковців. Не дивлячись на те, що дана проблематика була предметом наукових розвідок у різні часи розвитку держави, праці цих науковців залишаються фундаментальними та актуальними й дотепер.

Постановка завдання. Метою статті є комплексний аналіз стану та проблем протидії організованій злочинності у сфері контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів.

Виклад основного матеріалу. З часу повномасштабного вторгнення РФ в Україну з лютого 2022 року Україна зазнала глибоких трансформаційних змін [40]. Агресія вплинула як на легальні, так і на нелегальні торговельні шляхи, порушила діяльність злочинних організацій та породила нові форми неформального й незаконного обміну на лінії фронту та в тилу країни. Це також призвело до виникнення нових викликів, таких як розвиток нових навичок і технологій, які можуть бути використані транснаціональною організованою злочинністю [42, с. 6].

Організовані форми злочинності, як і злочинність загалом, віддзеркалюють соціально-політичні та економічні процеси в нашому суспільстві. Упродовж останнього десятиріччя вони стали одним із визначальних чинників, які переросли в організовану злочинну діяльність та в систему злочинних операцій на внутрішньому і зовнішньому економічному просторі, що загрожує нормальному функціонуванню інститутів державної влади [30, с. 125].

Виявлення причин і умов, що сприяють контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів, досягається спеціальним вивченням, копійкою аналітичною роботою, що дозволяє виділити типові кримінологічні детермінанти. Така діяльність правоохоронних та інших державних органів (у тому числі митних органів) і недержавних структур забезпечує інформаційну базу для подальших загальнозапобіжних заходів економічного, соціального, виховного, правового, запобіжного характеру.

Державна політика у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів спрямовується на: встановлення державного контролю за обігом в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів додержанням законодавства про наркотичні засоби; запобігання відтоку наркотичних засобів із законного (легального) обігу; зменшення кількості правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів.

Глобальна проблема збільшення масштабів незаконного обігу наркотиків викликає занепокоєння у більшості цивілізованих держав світу. Виключення не становить і Україна. Проте, найбільшою загрозою є збільшення контрабанди наркотиків зростання України як території для їх переміщення. Основною причиною предметної уваги території нашої держави, з боку міжнародних злочинних угруповань наркобізнесу, є вигідне географічне розташування.

Запобігання контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів вимагає перш за все кардинального вдосконалення системи координації діяльності всіх структур, зокрема митних органів України. Особливу увагу, необхідно приділити координації органів, наділених правом здійснення оперативно-розшукової діяльності.

З цією метою необхідно систематизувати гласну і негласну інформацію про виявлені і приховані процеси в злочинному світі. Нажаль, єдиної системи оперативно-розшукової інформації в країні не створено. Інформаційно-пошукові системи сформовані за різними параметрами, без врахування міжнародних стандартів, між собою не узгоджуються і не дають цілісної картини про злочинність. В результаті різні оперативні підрозділи створюють і використовують закриті бази даних [37, с. 161–162; 11, с. 159–163; 12, с. 61–63; 13, с. 77–79; 38, с. 142–145].

Наркотизація населення набула масштабів, які загрожують здоров'ю нації, соціальній стабільності і безпеці держави. Вказана проблема в країні характеризується значним збільшенням розповсюдження наркотиків іноземного походження, таких як героїн, кокаїн, амфетамін та інших, які потрапляють контрабандним шляхом і впливають на загальний наркобізнес в Україні [23, с. 1]. Вказаний процес здійснюється організованими злочинними групами та злочинними організаціями з метою отримання надприбутків і фактично став галуззю кримінального бізнесу, який швидко розвивається та пронизує суспільство зсередини.

Ефективність протидії злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, зокрема їх контрабанді, залежить від того, наскільки чинне законодавство відповідає сучасним реаліям життя і як воно застосовується у слідчій та судовій практиці. Потрібно вказати і на те, що ситуація щодо поширення наркоманії, яка виникла в державі, пояснюється не лише кризовими явищами в різних сферах суспільного життя, погіршенням соціально-психологічного та соціально-економічного стану окремих груп населення, але й значними недоліками в роботі митних і правоохоронних органів, недостатньому їх матеріально-технічному, інформаційному, правовому забезпеченню щодо протидії контрабанді наркотичних засобів [31, с. 3].

Діяльність, яка пов'язана з наркобізнесом представляє собою індустрію, яка створена організованими злочинними групами. Наявна індустрія наркобізнесу сприяє отриманню багатомільярдних доларових прибутків, створює можливість

розвитку транснаціональних злочинних організацій, здійснювати ними відмивання доходів отриманих від обігу наркотиків та фінансування іншої злочинної діяльності. Останнім часом посилюється взаємозв'язок наркобізнесу з торгівлею зброєю та тероризмом. У той же час, отримані від наркобізнесу гроші, стали основними засобами підкупу чиновників та для відновлення злочинної діяльності щодо отримання та розповсюдження наркотиків [29, с. 37; 10, с. 134–136].

Прийнято виділяти наступні елементи наркобізнесу, що вчиняють організовані злочинні групи: великі просторові межі діяльності злочинних груп; застосування способів конспіративності наркодиллерів; значний рівень організації керівництва та ін. [28, с. 440].

Наркобізнес – це організована складова незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, життєзабезпечення якої підтримується завдяки проведенню систематичних незаконних операцій із вказаними речовинами організованими групами (злочинними організаціями), що утворює систему для отримання надприбутків та формує велику кількість активних особистостей. Наркобізнес залежно від його географії та ступеня активності характеризується різними видами. Як правило, принципом поділу виступає територія – від поширення в межах одного або кількох регіонів окремо взятої конкретної країни до такого наркобізнесу, система якого поширюється на території 2–3 країн, а також наркобізнесу, системна злочинна діяльність якого охоплює цілі регіони, континенти. Видами наркобізнесу є: внутрішньодержавний, який поділяється на локально-активний, регіональний та міжрегіональний; міжнародний, який поділяється на формально проміжно-глобально активний та транскордонний транснаціональний [21, с. 480].

Велику небезпеку для держави становить діяльність організованих злочинних груп, яка полягає не в кількості вчинених злочинів, а в об'єднанні злочинних груп у злочинні організації, які посягають на органи управління та влади, заражають їх корумпованістю, впливають на стан суспільства, їх зростаючі масштаби негативно позначаються на економічному процесі розвитку держави, демократизації і суспільного життя країни [9, с. 5].

Злочинні групи транснаціонального спрямування охоплюють більшість Західних (Львівська, Закарпатська, Чернівецька обл.), Східних регіонів (Донецька, Луганська, Харківська обл.) і Південних (Одеська і Херсонська) областей України і їх

зв'язки набувають стійкого міжнародного характеру. Найбільш відомими транснаціональними злочинними групами у світі, які переросли в організації є: італійська мафія, китайські, японська «якудза», колумбійські картелі, нігерійські злочинні організації, турецькі організації наркобізнесу, ямайські організації «Посес» та ін. [29, с. 43].

Інтеграція України у європейське співтовариство, інтенсифікація міжнародного співробітництва в усіх сферах суспільного життя, зокрема й у напрямі протидії злочинності, одним із головних завдань визначають розробку дієвих механізмів здійснення міжнародної взаємодії у сфері кримінальної юстиції. Найважчий стан злочинності, її професійний та організований характер, створення міжнародних злочинних груп та організацій вимагає від правоохоронних органів використання спільних сил і засобів для створення системи протидії як на території однієї держави, так і на міжнародній арені [22, с. 11].

Тенденції глобалізації наркобізнесу підштовхують різні країни до співробітництва для протидії розповсюдження наркотичних засобів членами організованих злочинних форм. Нині 134 країни світу потерпають від тотального розповсюдження наркоманії. Наша країна за своєї територіальної належності являється зв'язковою ланкою між Східними та Західними державами яка слугує транзитом для постачання наркотиків, що здійснюється транснаціональними, етнічними та економічними злочинними групами у великих масштабах. Як відзначають окремі дослідники, що основним мотивом міжнародного співробітництва є факт неможливості однієї держави протидіяти організованому наркобізнесу, який переріс в міжнародну організовану злочинність [21, с. 93].

У історіографії з проблем та стану протидії організованим злочинності у сфері контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів важливе місце в аспекті дослідження процесів її транснаціоналізації посідає компаративний аналіз ролі цього явища в країнах з різним ступенем суспільного розвитку. Незважаючи на економічну та соціальну неоднорідність третього світу, роль організованої злочинності в цих країнах неоднозначна. Деградація економічної та соціальної сфери в більшості таких держав, пов'язана з цим бідність населення, а також розвиток корупції, засилля й тиск іноземного капіталу на державні та суспільні інституції створюють сприятливі умови для формування в них розгалуженої організованої злочинності. Нігілістичне ставлення населення до системи

правопорядку та до самої державності сприяє зникненню межі між державною елітою та організованою злочинністю, що зумовлює формування політичного режиму клептократії (від грец. – «клепто» – краду, хапаю та «кратія» – влада, влада злодіїв) [7, с. 36].

Організація та розквіт наркокартелів у латиноамериканському регіоні в цьому контексті виглядають класичним прикладом формування клептократичної системи з огляду як на суми отримуваних наркоприбутків, так і на методи й сфери інвестування капіталу. У своїй сутності картелі виявляються ринковими утвореннями монополістичного характеру, що використовують злочинні методи конкуренції. Зокрема, згідно з висновками колумбійської Служби адміністративної безпеки, гроші Калійської групи «...проникли в будівельну промисловість, аптечну мережу, статутний капітал радіостанцій, автомобільних торговельних компаній, заводів, банків, птахоферм, підприємств з вирощування квітів і тропічних фруктів, а також у спортивні клуби та виборчі фонди політичних партій» [36, с. 46].

Сьогодні, обіг наркотичних засобів в Україні проводиться за допомогою організованих злочинних груп та злочинних організацій з використанням міжрегіональних (у т.ч. етнічною спрямованістю) та закордонних зв'язків. Зазначені злочинні групи та злочинні організації у своїй діяльності використовують недосконалість вітчизняного законодавства, бездіяльність правоохоронних органів та не перекриті кордони ближнього і дальнього зарубіжжя. У зв'язку з наданням Україні безвізового режиму, організовані злочинні групи та злочинні організації легко інтегруються в міжнародну систему наркобізнесу. Для нашого і міжнародного суспільства необхідним є створення спільної правоохоронної системи, яка б ефективно протистояла вітчизняним і міжнародним організованим формам злочинності, яка здійснює діяння пов'язанні з наркобізнесом [23, с. 1].

В. Маркушин характеризує транснаціональні злочинні групи, як об'єднання, які здійснюють систематичний незаконний обіг наркотичних засобів (інших заборонених товарів) на територіях кількох країн із концентрацією під своїм контролем значних фінансових ресурсів, використанням кримінальної конкуренції і проникненням у національну і міжнародну економіку і політику. Вченим виділені основні ознаки транснаціональних злочинних груп, а саме: захоплення і закріплення для своєї діяльності регіональних просторів на території національної держави;

проникнення і закріплення на регіональних просторах інших держав; учинення злочинів транснаціонального характеру; організація діяльності комерційних структур з легалізації злочинних доходів; постійна тенденція до розширення своєї діяльності шляхом установлення контролю над сусідніми територіями і сферами соціального життя; створення комплексу тактичних і стратегічних рішень, їх реалізація в рамках злочинного мінімального ризику при максимальній користі; організація системи власної безпеки, контррозвідки, охорони, електронного спостереження: формування і розвиток постійних контактів із підрозділами митних та прикордонних органів для оперативного і безперешкодного використання кордонів в усіх напрямках; ведення перемовин із іншими злочинними групами про укладення договорів, про співпрацю [21, с. 1031].

Українська транснаціональна організована злочинність у сфері обігу наркотиків не має специфічної назви, так, як, наприклад, у США, Італії, Японії. Вона є відносно молодою, але вже дуже добре сьогодні можна виділити основні причини зародження транснаціонального наркобізнесу в Україні: 1) наявність тіншової економіки; 2) лібералізація зовнішньоекономічної діяльності; 3) відсутність кордонів, які ефективно охороняються; 4) послаблення держави та її інституцій; політична нестабільність; 5) загострення міжнародних конфліктів; 6) корупція та ряд інших факторів [3, с. 51].

Форми організованої злочинної діяльності постійно розвиваються, змінюються її кількісні та якісні характеристики, і не лише під однобічним впливом змін соціального середовища, але й у взаємодії з ним. Діяльність організованих злочинних груп та злочинних організацій характеризує активне бажання залучати та змінювати загальнодержавні інститути у своїх цілях [18, с. 25]. У загальній структурі злочинності вона посідає центральне місце і є «верхівкою злочинності». У злочинних групах їх лідери постійно підтримують відповідний мікроклімат з метою постійного вчинення ними конкретних злочинних діянь [8, с. 192].

На думку О. М. Джузи та Я. Ю. Кондратьєв одним з актуальних завдань, що постає у теперішній час перед юридичною наукою, є розроблення й здійснення ефективних заходів щодо посилення протидії організованій злочинності у сфері контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів та інших пов'язаних кримінальних правопорушень. В подальшому, відзначають дослідники, масш-

таби існуючої проблеми настільки зростуть, що зараз вони потребують постійного розроблення правового і методичного забезпечення з протидії наркобізнесу [8, с. 30].

У світлі наведених вище теоретичних положень, організовану злочинну діяльність у сфері контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів можна визначити як системну сукупність дій підготовлюваних і вчинених спеціально створеними стійкими, законспірованими й захищеними від викриття злочинними групами, що займаються злочинною діяльністю на постійній основі з метою незаконного збагачення й одержання надприбутку [29, с. 39–40].

Досліджуючи стан та проблеми протидії організованій злочинності у сфері контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів необхідно відмітити, що починаючи з 2020 по 2021 роки спостерігається тенденція до «класичного» транзиту наркотичних засобів.

Так, період до початку широкомасштабної воєнної агресії РФ до України характеризувався використанням нашої держави як транзитного хабу для важких наркотиків. Високий рівень злочинності, в тому числі транснаціональної, на території України становить загрозу для її суспільства в цілому. Ведення бойових дій в районі окупованих територій України створює передумови для здійснення безконтрольного обігу зброї, що може бути використано для вчинення інших злочинів, у тому числі й для організації контрабанди наркотичних засобів. Така контрабанда переважно вчиняється у співучасті – до її вчинення часто залучені не лише злочинці з різних сторін фронту, перевізники, а й підрозділи на блокпостах, які навпаки мали б припинити такі злочинні дії. Потреба протидії таким діянням викликає необхідність удосконалення норм чинного КК України, які передбачають відповідальність за контрабанду наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, фальсифікованих лікарських засобів.

Водночас, з початком повномасштабного вторгнення РФ на територію України у 2022 році наша держава фактично втратила свій неформальний статус т.зв. «країни транзитера» наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів і стає країною т.зв. «експорту кінцевого споживання». При цьому важка економічна ситуація у державі призвела до суттєвого зниження платоспроможності споживачів заборонених речовин,

що лишилися в Україні, а неконтрольовані міграційні процеси та подальший відтік населення за кордон через масову мобілізацію призвели до виїзду за межі держави заможної наркоклієнтури.

Водночас про припинення контрабандних процесів сьогодні мова не йдеться, оскільки збільшення виробничих «потужностей» з виготовлення відносно дешевих за собівартістю синтетичних наркотиків та психотропних речовин (метадон, PVP, психостимулятори амфетамінового ряду) на території України призвело до їх перевиробництва, а висока якість та низька ціна спровокували формування контрабандних потоків у яких т.зв. «українська наркоіндустрія» вже відіграє роль постачальника обмежених для вільного обігу речовин за кордон.

При цьому прекурсори, призначені для виготовлення наркотичних засобів та психостимуляторів, переважно мають закордонне походження, оскільки значна частина промислових потужностей хімічної галузі, необхідних для їх вітчизняного виробництва, лишилась на тимчасово окупованих РФ територіях України. Це зумовило формування протягом 2022–2024 років контрабандних каналів ввезення прекурсорів на митну територію України з території тих країн у яких ці хімічні сполуки не є об'єктами предметно-кількісного обліку та є у вільному обігу [26]. Самі ж зміни виробничих циклів майже витіснили з ринку прекурсори кетонної групи (метилетилкетон, бензилметилкетон), замінивши їх нітроетаном, ефедрином, псевдо-ефедрином та фенілнітропропеном.

Також останнім часом наркозлочинність шукає шляхи для подальшого насичення внутрішнього українського наркоринку, який адаптувався до умов військового часу, дешевими закордонними аналогами наркотиків чи психотропів, такими як 7-метокси-1-метил-9Нпіrido(3,4-b) індол (далі – гармін) та диметилтриптамін (далі – нігерин) [27], факти контрабандного ввезення партій яких на митну територію України неодноразово фіксувались правоохоронцями у 2024–2025 роках.

Так, за десять місяців 2024 року митники виявили 968 спроб незаконного переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів через державний кордон.

У переважній більшості виявлених фактів заборонені речовини намагалися ввезти в Україну – 766 випадків, тоді як на вивезення припало 202 затримання.

Серед найпоширеніших способів транспортування – автомобільний транспорт (504 випадки) та поштові відправлення (431).

Кордони з Польщею та Молдовою залишаються найбільш «гарячими точками» для наркотрафіку. Тут митники зафіксували найбільше спроб переміщення – 243 і 162 випадки відповідно [17].

У вказаний період характерним для діяльності міжрегіональних наркоформувань було поступове зростання на території держави кількості лабораторних виробництв синтетичних наркотичних засобів та психотропних речовин замкненого циклу.

Також наприкінці 2025 року правоохоронці припинили незаконну діяльність організованої злочинної групи, яка тривалий час займалась виготовленням та збутом наркотичних речовин на території Київщини та Полтавщини. Поліцейські встановили 43-річного організатора, його співучасників та інших учасників злочинної групи, які виготовляли та розповсюджували психотропну речовину – амфетамін та наркотичну речовину – канабіс. Для виготовлення заборонених речовин фігуранти облаштували нарколабораторію на території Київської області. Зловмисників затримали працівники управління карного розшуку поліції Київщини.

Під час проведення 75 обшуків поліцейські вилучили близько 1,5 кг амфетаміну, 3 кг канабісу, обладнання нарколабораторії, прекурсори, а також зброю, мобільні телефони, банківські картки, автомобілі та готівку. Приблизна вартість вилучених наркотичних речовин на «чорному ринку» складає 3,5 мільйона гривень. Правоохоронці затримали п'ятьох осіб у порядку статті 208 КПК України. Слідчі слідчого управління поліції Київщини за процесуального керівництва Київської обласної прокуратури повідомили про підозру вісьмом зловмисникам за фактом незаконного придбання, зберігання з метою збуту та збуту психотропної речовини у великих розмірах, учинених повторно організованою групою (ч. 2, ч. 3 ст. 307 КК України), а також незаконного придбання та зберігання прекурсорів із метою їх використання для виготовлення наркотичних засобів або психотропних речовин, учинених повторно організованою групою (ч. 2 ст. 311 КК України) [4].

На початку 2026 року правоохоронними органами України та Польщі перекрито транскордонний канал контрабанди прекурсорів з Польщі до України. Так, зупинено виробничі потужності 34 нарколабораторій, які щомісяця генерували понад 700 кг важких наркотиків (амфетаміну, alpha-PVP, мефедруну та метамфетаміну).

У ході проведення превентивних заходів та митного огляду міжнародних поштових відправлень було виявлено партію прекурсорів та повідомили правоохоронні органи України. Подальші переміщення заборонених речовин з Польщі до України здійснювалися вже під контролем правоохоронних органів України та Польщі, що дозволило відстежити ланцюг постачань і причетних осіб до даного правопорушення.

Так, слідством встановлено, що учасники злочинних угруповань виготовляли психотропні речовини на території Польщі та здійснювали поставки сировини до України, Грузії та Молдови. Паралельно із заходами на території України правоохоронні органи Польщі провели спільні цільові заходи спрямовані на затримання причетних осіб, що дало змогу перекрити транскордонні канали постачання наркотиків та прекурсорів.

У результаті вилучено 220 кг alpha-PVP, 156 кг амфетаміну, 17,6 кг мефедрону, 7 кг метамфетаміну, 47 кг канабісу, 7 тисяч пігулок MDMA, а також понад 20 тонн прекурсорів, з яких можна було виготовити понад 4 тонн «готової продукції».

Загальний обсяг вилучених заборонених речовин, які не потрапили до незаконного обігу, перевищує 27 мільйонів доз, а їх вартість за цінами «чорного» ринку становить близько 400 мільйонів гривень.

Наразі правоохоронцями вже повідомлено про підозру 123 особам, серед іншого за ч. 2 ст. 305 КК України, що передбачає відповідальність за контрабанду наркотичних засобів, психотропних речовин та їх прекурсорів. Фігурантам загрожує до дванадцяти років позбавлення волі з конфіскацією майна [24].

Висновки. Контрабанда наркотиків є однією з найнебезпечніших загроз для громадської безпеки та здоров'я нації. Україна залишається ключовою ланкою у міжнародному наркотра-

фіку – через її територію проходить понад 10% загальноєвропейського обігу, що в грошовому еквіваленті становить близько 4–5 млрд доларів на рік.

Повномасштабне вторгнення РФ призвело до докорінної зміни ролі України у світовій системі наркобізнесу. Через зниження платоспроможності населення та відтік заможної клієнтури за кордон спостерігається перевиробництво дешевих синтетичних наркотиків (альфа-PVP, амфетамін) всередині країни, які тепер масово постачаються на зовнішні ринки. Україна фактично втратила статус «країни-транзитера» і перетворюється на країну «експорту кінцевого споживання». Разом з цим, втрата хімічних потужностей на окупованих територіях змусила злочинні групи налагодити нові канали ввезення прекурсорів із країн, де вони перебувають у вільному обігу.

Також необхідно зазначити, що ефективність боротьби зі злочинністю знижується через низку внутрішніх факторів:

Інформаційний розрив. В Україні відсутня єдина система оперативно-розшукової інформації. Різні відомства використовують закриті бази даних, які не узгоджуються між собою та не відповідають міжнародним стандартам;

Правові та кадрові проблеми. Недосконалість законодавства, корупція, а також залучення окремих представників контролюючих органів (наприклад, на блокпостах) до злочинних схем створюють сприятливі умови для контрабанди.

Таким чином, боротьба з наркобізнесом потребує комплексного підходу: від кардинального вдосконалення кримінального законодавства України до розробки нових методичних рекомендацій для митних та правоохоронних органів. Подальше ігнорування проблеми загрожує не лише внутрішній стабільності, а й міжнародному іміджу України як надійного партнера у сфері безпеки.

Список літератури:

1. Арешонков В. В., Луценко Ю. В., Атаманчук В. М. Виникнення та розвиток криміналістичних досліджень при розслідуванні кримінальних правопорушень на теренах України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 384–389. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-6/85>.
2. Василевич В. В., Левченко Ю. О. Запобігання контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 9. С. 335–339. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.04.56>
3. Вербенський М. Г. Основні фактори транснаціональної злочинності у сфері незаконного обігу наркотичних засобів. *Кримський юридичний вісник*. Сімферополь, КЮІ ОДУВС, 2010. № 1(8). С. 44–52.
4. Вилучено наркотиків на понад 3,5 мільйона гривень: поліція Київщини повідомила про підозру вісьмом фігурантам. URL: <https://kv.npu.gov.ua/news/vylucheno-narkotykyiv-na-ponad-35-miliona-hryven-politsiia-kyivshchyny-povidomyla-pro-pidozru-vismom-fihurantam>.

5. Горелкіна К. Г., Луценко Ю. В., Тарасюк А. В. Проблеми протидії кримінальним правопорушенням в умовах надзвичайного чи воєнного стану. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2025. Том 36 (75). № 3. С. 102–110. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2025.3/17>.
6. Денисенко М. М., Луценко Ю. В. Протидія злочинності в умовах воєнного стану: теоретико-правові проблеми. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. Випуск 3(44). С. 70–75. DOI: <https://doi.org/10.32782/пуув.v3.2022.16>.
7. Жаровська Г. П. Теорія та практика протидії транснаціональній організованій злочинності в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08 / Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2019. 593 с.
8. Кримінологія: підручник для студ. вищ. навч. закл. О. М. Джужа, Я. Ю. Кондратьєв, О. Г. Кулик, П. П. Михайленко та ін.; за заг. ред. О. М. Джужи. Київ: Юрінком Інтер, 2002. 416 с.
9. Литвиненко В. І., Сервецький І. В. Правові та організаційно-тактичні основи боротьби з організованою злочинністю в Україні: монографія під заг. ред. член-кор. Акад. пед. наук України Я. Ю. Кондратьєва. Київ: РВВ МВС України, 2003. 248 с.
10. Луценко Ю. В. Національний та зарубіжний досвід боротьби з корупцією та організованою злочинністю: сучасний контекст. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2024. Том 35(74). № 3. С. 132–139. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2024.3/22>.
11. Луценко Ю. В. Проблеми практичної реалізації введення особи до організованої злочинної групи чи злочинної організації для виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття її злочинної діяльності. *Правова держава*. 2023. № 49. С. 157–170. DOI: <https://orcid.org/0000-0002-8731-2941>.
12. Луценко Ю. В. Протидія злочинності у світлі міжнародного правопорядку. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2023. Том 34(73). № 5. С. 60–64. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.5/11>.
13. Луценко Ю. В. Протидія організованій злочинності: національний та іноземний досвід. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2024. Том 35(74). № 2. С. 75–81. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2024.2/12>.
14. Луценко Ю. В., Макаренко Н. К. Кіберзлочинність у сфері електронної торгівлі як прояв кримінального професіоналізму. *Право.ua*. 2023. № 3. С. 59–65. DOI: <https://doi.org/10.32782/LAW.UA.2023.3.9>.
15. Луценко Ю. В., Полторацький О. Б. Протидія злочинності в контексті світової безпекової політики. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 215–217. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-2/89>.
16. Луценко Ю. В., Тарасюк А. В. Боротьба зі злочинністю та конфіденційне співробітництво: окремі проблеми теорії та практики. *Актуальні проблеми кримінального права: матеріали XIV Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П. П. Михайленка (Київ, 23 лист. 2023 р.)*. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 137–142.
17. Майже тисячу спроб переправлення наркотиків через кордон припинили митники. URL: https://dancor.sumy.ua/news/mosaic/518273?utm_source=ukrnet_news.
18. Макаренко Є. І. Проблеми теорії і практики боротьби з організованою злочинністю. *Вісник Академії правових наук України*. 1997. 1. С. 24–29.
19. Макаренко Н. К., Луценко Ю. В. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації, що вчиняють шахрайські та корупційні правопорушення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 7. С. 364–368. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-7/85>.
20. Малюга Р. В. Кримінальне процесуальне доказування контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів у досудовому розслідуванні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / КНУ ім. Т. Шевченка. Київ, 2015. 273 с.
21. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10 т. відп. ред.: В. В. Коваленко, Є. М. Моїсєєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. Т. VI. Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції). Київ: Атіка, 2009. 1128 с.
22. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження: наук.-практ. посіб. [С. М. Блажівський, І. М. Козьяков, О. М. Толкаченко, С. С. Мірошніченко, О. В. Приходько, О. В. Ведро, В. В. Мухін, О. В. Сапін, А. П. Слободян, А. О. Штанько]; за заг. ред. Л. О. Фролової. Київ: Алерта, 2013. 348 с.
23. Незаконний обіг наркотиків в Україні: стан та тенденції (аналітичний огляд: 2010–2014 рр.). Київ: РНБО, 2015. 40 с.
24. Перекрито транскордонний канал контрабанди прекурсорів з Польщі в Україну. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/perekrito-transkordonnii-kanal-kontrabandi-prekursoriv-z-polshchi-v-ukrayinu-2660>.
25. Полторацький О. Б., Луценко Ю. В., Тарасюк А. В. Суб'єкт контрабанди наркотичних засобів у теорії кримінального права України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 4 (91). С. 73–81.

26. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. Єдині звіти про кримінальні правопорушення: веб-сайт Офісу Генерального прокурора України. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/prozareyestrovani-kriminalni-282pravoporushennya-ta-rezultati-yihdosudovogo-rozsliduvannya-2>.
27. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Закон України від 15.02.1995 № 60/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
28. Профілактика злочинів: підруч. О. М. Джужа, В. В. Василевич, О. Ф. Гіда та ін.: За заг. ред. док. юрид. наук, проф. О. М. Джужи. Київ: Атіка, 2011. 720 с.
29. Рудницький І. Л. Особливості виявлення та розслідування контрабанди наркотичних засобів, що вчиняються організованими злочинними групами: дис. ... д-ра філос.: 081 / Нац. ун-т «Львівська політехніка», Львів, 2019. 250 с.
30. Скулиш Є. Д. Організована злочинність як загроза національної безпеки. *Науковий вісник Національної академії Служби безпеки України*. 2003. № 2 (2). С. 125–132.
31. Сорока С. О. Контрабанда наркотичних засобів: проблеми протидії: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / ЛьвівДУВС. Львів, 2010. 22 с.
32. Тарасюк А. В., Луценко Ю. В. Актуальні проблеми удосконалення окремих положень кримінального та кримінального процесуального законодавства України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 388–391. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-1/93>.
33. Тарасюк А. В., Луценко Ю. В. Проблеми запобігання корупційним правопорушенням юридичних осіб у сфері економіки, безпеки та оборони. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2025. Том 36 (75). № 1. С. 139–147. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2025.1/23>.
34. Тарасюк А. В., Луценко Ю. В. Удосконалення окремих положень статті 216 Кримінального процесуального кодексу України в контексті протидії воєнізованим або збройним формуванням. *Актуальні проблеми кримінального права: матеріали XIII Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П. П. Михайленка* (Київ, 30 лист. 2022 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2022. С. 73–75.
35. Тарасюк А. В., Луценко Ю. В. Щодо окремих напрямів забезпечення державної безпеки в контексті міжнародного правопорядку. *Нова архітектура безпекового середовища України: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.* (Харків, 22 груд. 2022 р.). Харків: Право, 2022. С. 109–113.
36. Уільямс Ф. Транснаціональні кримінальні організації: стратегічні зв'язки. *Спостережач*. 1995. № 17. С. 43–49.
37. Шалай А. М. Кримінологічна характеристика та запобігання контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів митними органами України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / ДДУВС. Дніпро, 2021. 230 с.
38. Lutsenko Yu. V. Countering Organized Crime in the European Context. *Theory and practice of jurisprudence*. 2024. № 1 (25). С. 141–152. DOI: [https://doi.org/10.21564/2225-6555.2024.1\(25\).301243](https://doi.org/10.21564/2225-6555.2024.1(25).301243).
39. Lutsenko Yu., Motyl V., Tarasiuk A., Areshonkov V., Diakin Ya., Kamensky D. Globalization of White-Collar Crime: Far and Beyond National Jurisdictions. *Cuestiones políticas*. 2023. № 76. P. 64–75. DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4176.03>.
40. Resolution ES 11/7, UN General Assembly, adopted 24 February 2025. URL: <https://docs.un.org/en/A/RES/ES-11/7>.
41. Tarasiuk A., Prokofieva-Yanchylenko D., Lutsenko Y., Danylevskyi A., & Makarenko T. (2023). Corporate liability and white-collar crime: Comparative review: Responsabilidad de las empresas y delitos de cuello blanco: Revisión comparativa. *Cuestiones Políticas*, 41 (78), P. 523–540. DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4178.36>.
42. Ukraine: Organized Crime Dynamics in the Context of War. URL: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Ukraine/Ukraine_OC_Study.pdf.

Lutsenko Yu. V. FROM A TRANSIT COUNTRY TO AN EXPORTER: UKRAINE'S CHANGING ROLE IN INTERNATIONAL DRUG TRAFFICKING DURING THE WAR

The article provides a comprehensive analysis of the current state and challenges in combating organized crime within the sphere of smuggling narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues, and precursors. It is emphasized that drug smuggling represents one of the most dangerous threats to public safety and national health, as it facilitates the spread of drug addiction, crime, and violence. According to international expert estimates, over 10% of the total European drug traffic passes through Ukraine, which in monetary terms exceeds \$4–5 billion per year. The bulk of this traffic consists of cocaine, Afghan heroin, and synthetic drugs from India and China.

In the presented work, the drug business is defined as a systemic set of actions carried out by specially created, stable, and clandestine groups operating on a permanent basis to secure excess profits. Special attention is paid to transnational criminal groups that infiltrate the national economy and politics.

Central to the study is an analysis of the transformations caused by the full-scale invasion of Ukraine by the Russian Federation. The aggression disrupted traditional logistical routes and led to the emergence of new forms of illicit exchange. It has been established that Ukraine has effectively lost its status as a «transit country» and is transforming into a country of «final consumption export». Due to the decline in the population's purchasing power and the outflow of wealthy clientele abroad, there is an overproduction of cheap synthetic drugs within the country, which are now being mass-supplied to foreign markets. Simultaneously, the loss of chemical production facilities in occupied territories has forced criminal groups to establish channels for importing precursors from countries where they circulate freely.

The work also highlights systemic deficiencies in crime prevention: the lack of a unified system for operational-investigative information, the information gap between law enforcement agencies, as well as corruption and the involvement of certain representatives of regulatory bodies in criminal schemes. The conclusions substantiate the need for a fundamental improvement of the Criminal Code of Ukraine and the development of new methodological recommendations for law enforcement agencies.

Keywords: *drugs, drug-related crime, drug trafficking, crime prevention, countering crime, organized crime, criminal organization, organized criminal groups, transnational crime, punishment, criminal offenses, criminal business, investigation, international cooperation, law enforcement agencies, interaction, public/state security, operational-search activity.*

Дата першого надходження статті до видання: 24.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 11.05.2026